

VOORBLAD RAPPORTAGES

Titel: Vleermuizen op twee locaties langs de N269

Ondertitel:

Auteurs: Peter Twisk

Status uitgave: eindconcept /

ISBN: / NIET aanvragen (doorhalen wat niet van toepassing is)

Rapport nr.: 2006.43

Datum uitgave: 14 juli 2006

Samensteller / eindredacteur:

Illustratie kaft:

Overige illustraties: Peter Twisk

Project nr.: 430.232

Projectleider: Richard Witte

Naam en adres opdrachtgever: Provincie N.Brabant, Dhr. J. v.d. Linden
Afd. Natuur en Landschap, Postbus90151,
5200 MC 's-Hertogenbosch

Referentie opdrachtgever:

Tel. / E-mailadres opdrachtgever: jvdlingen@brabant.nl

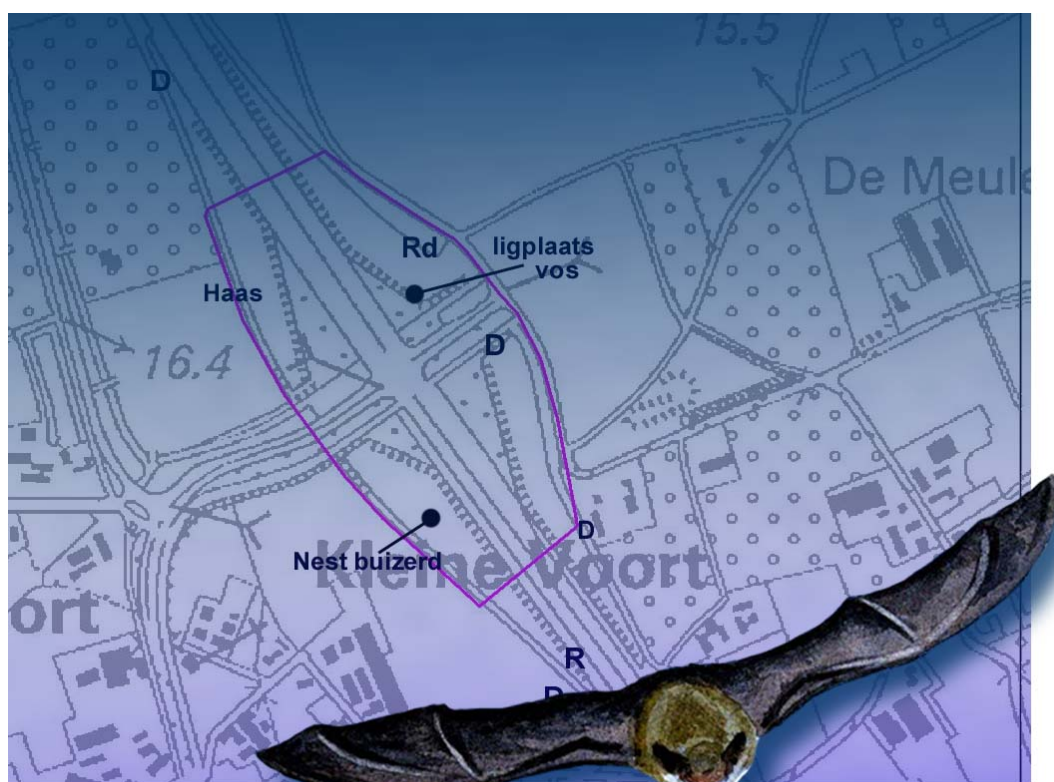
Oplage van het rapport: In drievoud en als PDF

Vleermuizen op twee locaties langs de N269

Peter Twisk

Juli 2006

Rapport van de Zoogdierverseniging VZZ

In opdracht van de Provincie Noord-Brabant

Vleermuizen op twee locaties langs de N269

Project nr:	430.232
Rapport nr.:	2006.XX
Datum uitgave:	juli 2006
Auteur:	Peter Twisk
illustraties:	Peter Twisk
Productie:	Zoogdiervereniging VZZ
	Oude Kraan 8, 6811 LJ Arnhem, Nederland
	Tel. 026-3705318, E-mail: zoogdier@vzz.nl
Naam en adres opdrachtgever:	Provincie Noord-Brabant,
	Postbus 90151, 5200 MC 's-Hertogenbosch

De Stichting VZZ, onderdeel van de Zoogdiervereniging VZZ, is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van de Zoogdiervereniging VZZ; opdrachtgever vrijwaart Zoogdiervereniging VZZ voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Zoogdiervereniging VZZ

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en de Zoogdiervereniging VZZ, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

---

1 INLEIDING

Er bestaan plannen om op twee locaties langs de N269 aanpassingen te verrichten. Ter hoogte van de Kleine Voort, ten noorden van Hilvarenbeek, zou een rotonde moeten worden aangepast. Hiervoor moet bos gekapt worden, waarbij natuurwaarden in het geding kunnen zijn. Bij Hogeind, ten zuiden van Esbeek, zou een kleine strook bos gekapt moeten worden in verband met de aanleg van een nieuw fietspad. Ook daarbij zouden natuurwaarden, waaronder die als leefgebied van vleermuizen, in het geding kunnen zijn. Vleermuizen en hun leefgebied zijn wettelijk beschermd, zodat voor aantastingen van hun leefgebied een ontheffing van de Flora- en faunawet vereist is. Om vast te stellen of de ingrepen nadelig kunnen zijn voor vleermuizen heeft de Provincie Noord-Brabant de Zoogdiervereniging VZZ verzocht hiernaar onderzoek te doen. Dit verslag geeft de resultaten hiervan weer.

2 WERKWIJZE

Aan beide locaties langs de N269 is éénmaal een bezoek gebracht.

Op de avond van 28 juni 2006 is de locatie bij de Kleine Voort bezocht. Eerst is bij daglicht een verkennende ronde gemaakt. Hierbij is het bos, dat mogelijk gekapt moeten worden, beoordeeld op de kans dat er verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zouden zijn. Vervolgens is gepost op plaatsen waar vliegroutes van vleermuizen langs of over de weg aanwezig zouden kunnen zijn. Daarbij is ook gelet op foeragerende vleermuizen. Tenslotte is een ronde gemaakt op zoek naar foeragerende vleermuizen.

Op de avond van 30 juni is de locatie bij Hoogeind bezocht. Ook toen is eerst een verkennende ronde langs en door het bos gemaakt, waarbij gelet is op holten in bomen die door vleermuizen als onderkomen gebruikt zouden kunnen worden. Op de meest kansrijke plaats ten aanzien van de aanwezigheid van vliegroutes, de kruising van de N269 met de Toren- en Kinderlaan, is vervolgens gepost. Tenslotte is een ronde langs en door het bos gemaakt, zoekend naar foeragerende vleermuizen.

Bij het zoeken naar en inspecteren van boomholten is een sterke zaklamp gebruikt. Bij het zoeken naar foeragerende en passerende vleermuizen is gewerkt met een bat-detector van het model Petterson D-140. Dit model kent twee manieren om de onhoorbaar hoge geluiden waarmee vleermuizen zich oriënteren hoorbaar te maken. Bij de ene functie worden geluiden direct bij ontvangst omgezet naar een hoorbaar signaal. Bij de andere functie worden de geluiden tien maal vertraagd weergegeven. Het oorspronkelijke karakter van het geluid blijft hierdoor grotendeels behouden, maar door de vertraagde weergave kan er in het veld geen relatie worden gelegd tussen het gedrag van de vleermuizen en het ontvangen geluid. Eerst genoemde functie is dan ook vooral in het veld bruikbaar, terwijl de tweede functie via opnamen en analyse achteraf waardevol is.

3 Resultaten

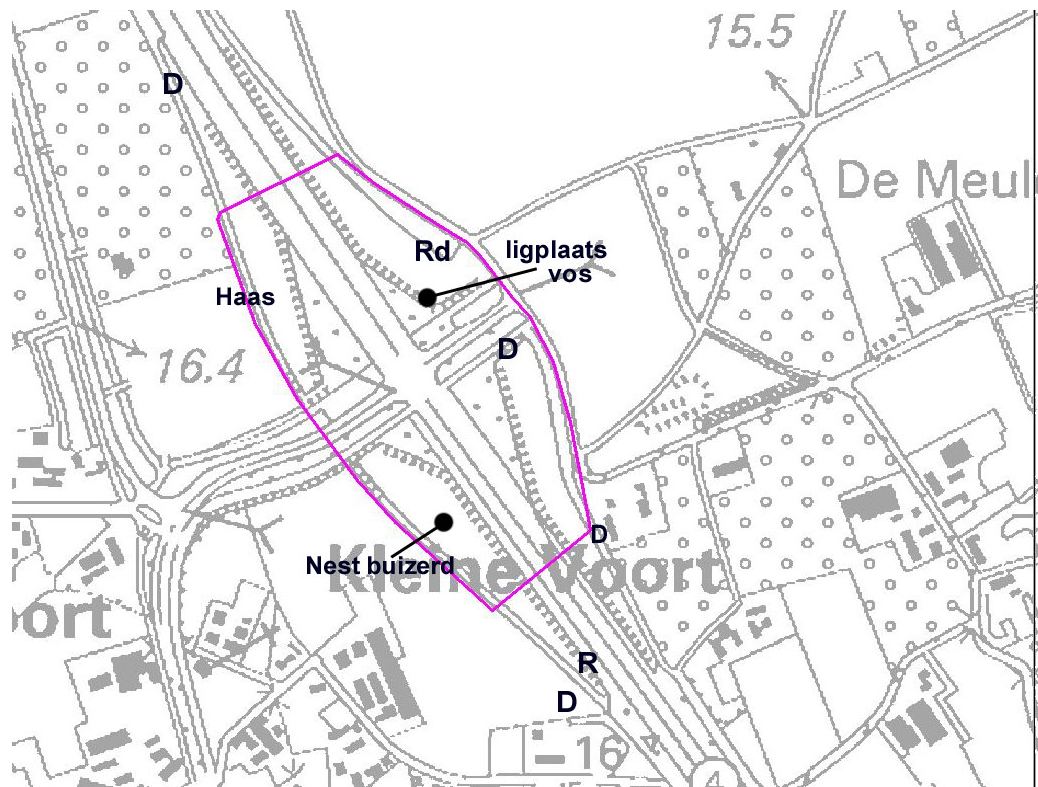
3.1 Resultaten Kleine Voort

Zie kaart 1. In het bos zijn vrijwel zeker geen bomen aanwezig met holten die geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Ook heeft het bos een gesloten karakter, waardoor het ontoegankelijk is voor de meeste soorten vleermuizen.

Er werden geen vliegroutes van vleermuizen gevonden. De N269 vormt waarschijnlijk een barrière voor veel vleermuissoorten, zodat de kans klein is dat er vliegroutes aanwezig zijn die dwars op de weg lopen. Ook evenwijdig aan de weg zijn er geen duidelijke vliegroutes te verwachten, omdat de aanwezige beplanting geen doorgaande structuren vormt.

Van drie vleermuissoorten werden foeragerende dieren waargenomen. Het betrof één ruige dwergvleermuis, één rosse vleermuis en op vier plaatsen een gewone dwergvleermuis.

Verder werd nog een haas gezien die uit zijn schuilplaats te voorschijn kwam, werd een nest van de buizerd gevonden met twee jongen, en werd een ligplaats gevonden, zeer waarschijnlijk van een vos.

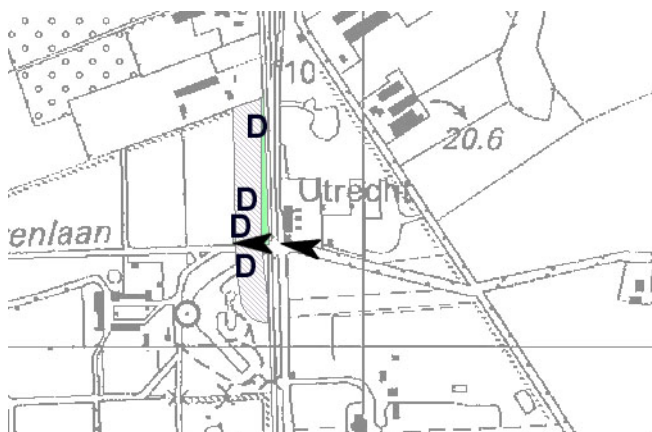
Kaart 1. Waarnemingen 28 juni. Verklaring afkortingen: D = foeragerende gewone dwergvleermuis; Rd = foeragerende ruige dwergvleermuis; R = foeragerende rosse vleermuis.

3.2 Resultaten hoog eind

Zie kaart 2. Aan weerszijden van de Torenlaan zijn er enkele bomen aanwezig waarin zich holten bevinden die vermoedelijk geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Eén van deze holten werd als verblijfplaats gebruikt door een grote bonte specht. Er werden echter geen uitvliegende vleermuizen waargenomen, en ook geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van een verblijfplaats van vleermuizen in deze bomen.

Over de N269 bleek een vliegroute te lopen van gewone dwergvleermuizen. Rond zonsopgang werden vijf gewone dwergvleermuizen gezien die vanuit de Kinderlaan de N269 overstaken naar de Torenlaan. De dieren vlogen op ongeveer 10 m hoogte vanuit de boomkronen in een rechte lijn de weg over.

Op vier plaatsen werden verder foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Deze dieren jaagden op insecten langs de bosrand en in open delen van het bos.

Kaart 2. Waarnemingen 20 juni. D = foeragerende gewone dwergvleermuis;
 ➤ = vliegroute gewone dwergvleermuis.

4 DISCUSSIE EN CONCLUSIES

4.1 Discussie en conclusie Kleine Voort

Het is vrijwel zeker dat er geen verblijfplaatsen van vleermuizen in de bomen aanwezig zijn in de bosjes langs de N269 ter hoogte van Kleine Voort. De bomen zijn hiervoor te jong, en het bos is te dicht voor de meeste vleermuissoorten. Ook vervult het aanwezige bos en de beplanting niet de functie van vliegroute voor vleermuizen. Gezien in relatie tot de omringende beplanting en de barrière werking die de N269 hier heeft voor vleermuizen is het ook niet waarschijnlijk dat er vliegroutes van enige betekenis aanwezig zullen zijn.

Rondom de bosjes foerageerden drie soorten vleermuizen in kleine aantallen. In dit opzicht vervullen de bosjes dus een functie voor vleermuizen. Bij het kappen van (een deel van) de bosjes kan dit betrekkelijk eenvoudig gecompenseerd worden door het aanplanten van nieuw bos.

4.2 Discussie en conclusie Hoogeind

In de strook bos ten westen van de N269 zijn enkele bomen aanwezig die mogelijk de functie van verblijfplaats voor vleermuizen vervullen. Tijdens het bezoek op 30 juni waren er zeer waarschijnlijk geen vleermuizen in deze bomen aanwezig. Dit ene bezoek is echter onvoldoende om vast te kunnen stellen of er in deze bomen verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn. In de loop van het jaar kunnen vleermuizen verschillende verblijfplaatsen gebruiken, waardoor de bomen eerder of later in het jaar wel door vleermuizen gebruikt kunnen zijn of worden. Als er bomen met holten gekapt moeten worden, moet er eerst nagegaan worden of ze inderdaad geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen, en als dit zo is moet in zowel het najaar, in de winter, als in het voorjaar onderzoek gedaan worden naar de aanwezigheid van vleermuizen in deze bomen.

Over de N269 loopt een vliegroute van gewone dwergvleermuizen van de Kinderlaan naar de Torenlaan. Gezien de beperkte omvang van het onderzoek is de kans groot dat de verzamelde informatie onvolledig is, en er grotere aantallen vleermuizen en ook meerdere soorten hier de weg oversteken dan werd vastgesteld. Door het kappen van een deel van het bos zou de open ruimte die de vleermuizen over moeten steken groter worden. Dit vergroot de kans dat de vleermuizen lager gaan vliegen, en daardoor gedood zullen worden door het verkeer. Daarom moet voorkomen worden dat de open ruimte in het bos groter wordt dan nu. Vanuit de gegeven omstandigheden is zijn hiervoor waarschijnlijk weinig mogelijkheden. Te denken valt aan het verplaatsen van het fietspad, zodat het door het bos komt te lopen. Op die manier zal er een bosstrook tussen het fietspad en de N269 blijven bestaan, waardoor de open ruimte die door de N269 gevormd wordt gelijk blijft. Een andere mogelijkheid is wellicht het benutten van de ruimte die in beslag genomen wordt door een aanwezige greppel. Door duikerelementen in deze greppel te plaatsen zou het fietspad over de greppel

kunnen lopen. Op die manier zal er wellicht in het geheel geen bos gekapt hoeven worden. Omdat niet bekend is hoe de ingreep er precies uit zal zien zou over de uitvoering overleg gevoerd moeten worden met een vleermuisdeskundige.

Het bosgebied wordt verder als foerageergebied door vleermuizen gebruikt. Het zijn met name bosranden die als foerageerplaats benut worden. Omdat de hoeveelheid bosrand als gevolg van het kappen van het bos waarschijnlijk niet vermindert, hoeft hiervoor, voor wat betreft de waarde voor vleermuizen, niets gecompenseerd te worden.

5 AANBEVELINGEN

5.1 Aanbevelingen Kleine Voort

De bosjes bij de Kleine voort worden alleen als foerageergebied door vleermuizen gebruikt. Het kappen ervan moet gecompenseerd worden door het aanplanten van nieuw bos. Als bij de planning hiervan meer aansluiting gezocht wordt met andere beplanting in de omgeving kan de waarde als vliegroute voor vleermuizen aanzienlijk toenemen (Limpens 2005,2006)

Over de rotonde die hier volgens plan aangelegd zal worden zal mogelijk ook een fietsersbrug komen. Een dergelijke brug kan ook als verbindingsroute door vleermuizen worden gebruikt, mits hier bij ontwerp en uitvoering rekening mee gehouden wordt. De N269 vormt nu waarschijnlijk een aanzienlijke barrière voor vleermuizen. De geplande ingreep zou positief voor vleermuizen kunnen uitpakken als bij het uitwerken en uitvoeren van de plannen hiermee rekening wordt gehouden. Suggesties van manieren waarop dit kan gebeuren zijn te vinden in de brochure “Met vleermuizen overweg” (Limpens *et al.* 2004).

5.2 Aanbevelingen Hoogeind

In het bos zijn bomen aanwezig die mogelijk geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Als voor uitvoering van de plannen bomen gekapt moeten worden moet eerst nagegaan worden of de bomen deze functie kunnen vervullen, en als dit zo is moet in het najaar, in de winter en in het voorjaar onderzoek naar aanwezigheid van vleermuizen worden gedaan. Op basis van dit onderzoek kunnen aanbevelingen worden gedaan over compensatie van het verlies van deze verblijfplaatsen.

Als voor de uitvoering van de plannen bos gekapt moet worden, moet voorkomen worden dat de open ruimte in het bos waar de N269 doorheen loopt groter wordt. Dit kan door het fietspad vrijliggend, door het bos heen, aan te leggen. Als het mogelijk is de ruimte die door een aanwezige greppel in beslag genomen wordt te benutten voor de aanleg van het fietspad, is het kappen van bos waarschijnlijk niet nodig.

6 LITERATUUR

- Limpens, H.J.G.A., P. Twisk & G. Veenbaas, 2004.** Met vleermuizen overweg. Brochure over vleermuizen en de wijze waarop bij planning, aanleg, reconstructie en beheer van wegen praktische invulling kan worden gegeven aan de wettelijke zorgplicht voor vleermuizen. Uitgave Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat, Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Delft, en de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem. 24 pp.
- Limpens, H.J.G.A., 2005.** Case study: Bats (Chiroptera) and Roads. p. 267-273. In: H. van Bohemen (ed.), 2005. Ecological Engineering – Bridging between ecology and civil engineering. Aeneas Technical Publishers, Boxtel. 399 pp.
- Limpens, H.J.G.A., 2006.** Cursus Vleermuizen en Planologie. Zoogdierverseniging VZZ / Eco Consult & Project Management. 76 pp.